

VAN leegstand NAAR zinvolle

Een leegstaande brandweerkazerne, een braakliggend stuk terrein, de roep om betaalbare werkplekken voor startende ondernemers. Het zijn opgaven die in elke willekeurige stad aan de orde zijn. Maar wat doe je als stadsbestuur, wanneer er over de toekomstige ontwikkeling van de stad meer vragen zijn dan antwoorden? Die vraag stelde de gemeente Maastricht zich ook tijdens de Biënnale Leegstand en Herbestemming in 2011, georganiseerd door de gemeente, in samenwerking met Amsterdam en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Sindsdien is er veel veranderd in Maastricht. De aanpak ten aanzien van leegstand, herbestemming, cultureel erfgoed en stedelijke ontwikkeling is op de schop gegaan. Er is nu meer ruimte voor experimenten, initiatieven uit de stad en aandacht voor een nieuwe rol van de lokale overheid. Want in een tijd waarin er meer ruimte is dan programma, is het noodzakelijk om keuzes te maken én op zoek te gaan naar de energie in een stad.

Temporama:
tijdelijke pop-
up mall in het
voormalige pand
van de V&D

ruimte

Experimenteren met stedelijke ontwikkelingen in het Maastricht-LAB

TIM VAN WANROIJ [PROJECTLEIDER MAASTRICHT-LAB / GEMEENTE MAASTRICHT]

Een monumentale stad in een nieuwe realiteit

Maastricht is een bijzondere stad. Zonder twijfel de culturele hoofdstad van Limburg en na Amsterdam de Nederlandse stad met de meeste monumenten. De stad kent een lange traditie in de maakindustrie maar drijft inmiddels ook voor een belangrijk deel op 'kennis', met een universiteit en een academisch medisch centrum binnen haar stadsgrenzen. Daarnaast is het een stad van creativiteit met verschillende academies en culturele instellingen. Maar ook deze stad kampt met ontgroening en vergrijzing. En dat te midden van een regio die demografisch nog veel sterker krimpt. Rond 2010 kreeg Maastricht net als andere steden daarbovenop ook nog te maken met stagnerende groei: de klassieke investeerders en ontwikkelaars trokken zich terug, de stad als opdrachtgever

WAT DOE JE ALS STADS- BESTUUR, WANNEER ER OVER DE TOEKOMSTIGE ONTWIKKELING VAN DE STAD MEER VRAGEN ZIJN DAN ANTWOORDEN?

moest fors bezuinigen en de bewoners en ondernemers in de stad hadden andere, nieuwe verwachtingen van het stadsbestuur.

De stad werd zich dan ook steeds bewuster van het feit dat de wereld definitief veranderd was.

Niet alleen als gevolg van de financiële crisis, maar veel meer nog doordat de samenleving zich als geheel opnieuw leek uit te vinden. Tijdens de voornoemde Biënnale in 2011 sprak de Amerikaanse socioloog en *urban scientist* Richard Florida bevestigend over 'the Great Reset' die nodig is om de samenleving opnieuw te laten opstarten. Diezelfde avond vroeg de Maastrichtse hoogleraar vastgoedfinanciering Piet Eichholtz zich hardop af waarom je stadsontwikkeling zou moeten overlaten aan enkele medewerkers ruimtelijke ordening van de gemeente Maastricht terwijl de stad ruim 120.000 bewoners telt. Een potentieel aan creativiteit en initiatief dat er slechts op wacht aangesproken te worden. Of daar, op die avond, op dat moment eind 2011 de Big Bang van het Maastricht-LAB heeft plaats gevonden? Wie zal het zeggen; feit is dat begin 2012 het Maastricht-LAB in de steigers werd gezet: een nauwe samenwerking tussen de gemeente Maastricht en onder meer de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Maastricht-LAB: aanjager voor nieuwe stadsontwikkeling

Na het uitbreken van de economische en financiële crisis stond de gemeente Maastricht voor de taak een nieuwe Structuurvisie op te stellen: een langetermijnvisie voor de ruimtelijke ordening en stedelijke ontwikkeling van Maastricht gericht op 2030, terwijl de wereld op dat moment in grote verandering verkeerde. De ontwikkeling van deze visie werd al in 2010 opgestart en interactief vormgegeven met diverse stakeholders uit de stad. De nieuwe realiteit gaf deze nieuwe visie kleur en bepaalde sterk haar richting en voorgestelde aanpak. In 2012 stelde de Raad de visie vast als handelingsperspectief voor toekomstige projecten en ontwikkelingen in Maastricht.¹

Belangrijk beginsel van de structuurvisie was: er breekt een nieuw tijdperk van stadsontwikkeling aan. Kernbegrippen daarbij zijn leegstand en herbestemming, kleinschalige ontwikkelingen, tijdelijk gebruik van plekken en gebouwen, co-creatie, burgerparticipatie en duurzaamheid. Maar wat betekende dat in praktijk? Welke inhoudelijke oplossingsrichtingen zijn er en welke procesmatige werkwijze past daarbij? Omdat het antwoord niet vanzelfsprekend was, werd in de structuurvisie vastgelegd dat experimenteren noodzakelijk was. 'Leren door doen'. Het Maastricht-LAB werd in datzelfde jaar opgericht om deze zoektocht actief vorm te geven.

Het Maastricht-LAB is sindsdien een aanjager en experimenteerruimte voor nieuwe stadsontwikkeling in Maastricht². Door daadwerkelijk te experimenteren met projecten, continu op zoek te gaan naar nieuwe coalities in de stad en de opgedane kennis vast te leggen en uit te wisselen, hoopt de stad Maastricht de transitie naar nieuwe vormen van stadsontwikkeling te stimuleren. In 2012 zijn daarom acht experimenten gestart die werden vormgegeven en uitgevoerd met diverse bewoners, ondernemers en organisaties uit Maastricht en daarbuiten. Het ging onder andere om de herbestemming van kazernes, de toekomst van grote monumentale gebouwen en de inrichting van een nieuw te ontwikkelen 'park van de toekomst'. Allemaal projecten waarbij

¹ Structuurvisie Maastricht 2030: 'Ruimte voor Ontmoeting' via <http://www.gemeentemaastricht.nl/bestuur-en-organisatie/beleid/algemeen/structuurvisie>

² www.maastrichtlab.nl/info